

Список використаних джерел та літератури:

1. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти. Постанова КМУ № 462 від 20.04.11 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911.
2. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5-ти т. – Т. 3. – К. : Рад. школа, 1977. – С. 7–279.
3. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5-ти т. – Т. 2. – К. : Рад. школа, 1976. – С. 419–654.
4. Сухомлинський В. О. Павлицька середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5-ти т. – Т. 4. – К. : Рад. школа, 1976. – С. 7–390.
5. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : в 5-ти т. – Т. 4. – К. : Рад. школа, 1976. – С. 393–626.
6. Сухомлинський В. О. Суспільно корисна праця учнів в умовах сільської школи / В. О. Сухомлинський // Радянська школа. – 1954. – № 8. – С. 23–31.
7. Сухомлинський В. А. Значение системы трудового воспитания детей младшего и среднего возраста / В. А. Сухомлинский // Советская педагогика. – 1959. – № 7. – С. 4

Анотація

Н.А.Калиниченко

Проблеми любови и требовательности в воспитании детей

В статье раскрываются проблемы взаимосвязи любви и требовательности в формировании личности младших школьников.

Ключевые слова: гуманная педагогика, личность, воспитание, любовь, требовательность.

Summary

N.A.Kalinichenko

The Problems of Love and Insistence in Educating of Children

The article deals with the problems of correlation of love and insistence in formation of primary schoolchildren's personality.

Key words: humane pedagogics, personality, education, love, insistence.

Дата надходження статті:

„25” серпня 2011 р.

УДК 372.461:929–051В.Сухомлинський(477)(045)

М.І.КАЛЬЧУК,

вчитель

(м.Українка Обухівського району Київської області)

Дидактична казка на уроках навчання грамоти: з досвіду використання ідей Василя Олександровича Сухомлинського

У статті розкривається підхід змістовної модернізації періоду навчання грамоти через цікаві форми роботи з використанням методу дидактичної казки та навчання писати за генетичним принципом.

Ключові слова: дидактична казка, інтерес, радість творчості, генетичний метод навчання письма.

Замислюючись над питанням, як ефективніше організувати життя маленького школяра, я завжди звертаюся до праць видатного педагога Василя Олександровича Сухомлинського, тому що згідна зі словами з досліджень Ольги Коломійченко: „...багата педагогічна спадщина видатного вченого продовжує залишатися невикористаним резервом для удосконалення якості навчання в сучасній школі” [5, с.2].

У педагогічній скарбниці великого педагога знаходила і знаходжу відповіді на мої запитання, які допомагали у вирішенні певних педагогічних проблем. Основним орієнтиром у роботі з маленькими школярами стали слова Великого Педагога: „Дитинство – найважливіший період людського життя, не підготовка до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя” [1, с.15]. Ось чому нас, вчителів початкових класів, повинно хвилювати, який саме буде цей світ у період навчання шестирічної дитини у школі.

Тривога батьків, щодо стану навчання дитини, змушувала замислитись і над тим „...яка шкідлива крута ломка всього побуту дитячого життя в школі, наскільки важливо дати простір розвиткові природних сил дитини” [1, с.19]. Тому в „Школі радості” Василь Олександрович знаходив такі форми навчання, які найефективніше зможуть зробити процес навчання шестирічних дітей цікавим, захоплюючим і приніс би найбільшої ефективності від звичного навчання школяра у школі. З власного досвіду роботи з шестирічними першокласниками він

робив такі висновки: „Урок іде цікаво – це значить, що навчання, мислення супроводжується почуттями піднесення, схвильованості учня, подиву, усвідомленням й відчуттям своїх розумових сил, радістю творчості” [2, с.479].

Взявши до уваги думки В.О.Сухомлинського, що „казка – це свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки й мови, тому що дитина мислить образами” [1, с.33] та те, що „клітини дитячого мозку настільки ніжні і нормально працювати можуть лише за умови, коли об'єктом сприймання, осмислення є образ” [1, с.34], я вже багато років стала використовувати казки як засіб навчання. Дослідження і переконання видатного педагога про казку, як збуджуючу силу в розумовій праці дитини і „що в періоди великого емоційного піднесення думка дитини стає особливо ясною, а запам'ятовування відбувається найінтенсивніше. Думка учня початкових класів невід'ємна від почуттів. Емоційна насиченість процесу навчання – це вимога, що висувається законами розвитку дитячого мислення” [1, с.46], допомогли зробити перехід шестирічної дитини на новий вид діяльності без різких змін, без проявлення психологічної та фізичної напруги. На власній практиці переконалась як казкове, ігрове сприйняття навколишнього світу, яке переноситься першокласниками з раннього дитинства у шкільні роки та чарівна ниточка казковості, допомагає маленьким школярикам входити у країну знань.

Практика показала, що казка здатна виконувати розвивальну і адаптаційну функції у навчанні школярів та допомагати у розв'язанні таких педагогічних проблем:

- подоланні першокласниками труднощів у переході від життя дошкільника до шкільної праці (в грі навчання молодших школярів проходить як захоплююча діяльність, дитина віддається цій справі вільно і повністю);

- встановленні взаєморозуміння між педагогом і дитиною (партнерство вчителя та учня переростає у дружні стосунки, які грають в казці, спільне використання ігровим матеріалом, створює умови у налагодженні „місточка”, що з'єднує учня і вчителя);

- оволодінні необхідними знаннями, кращому їх засвоєнню і запам'ятовуванню та формуванню вміння самостійно застосовувати засвоєне на практиці;

- підтриманні інтересу до предметів, розвитку пізнавальної активності (з'являється можливість у школяра безпосередньо прийняти участь в діяльності по оволодінню знаннями, вміннями, навичками);

- розвитку розумових процесів: уваги, сприймання, пам'яті, мислення (ігрова діяльність непомітно переходить у навчання, формуючи процеси активної уваги);

- знятті втоми під час розумової праці та в отриманні позитивних емоцій;

- розвитку творчих можливостей, індивідуальних здібностей кожного учня;

- розвиткові особистості учня (забезпечується наявність почуття „свободи вибору”, можливість учневі самореалізуватись);

- сприянні збагачення активного словника, розвитку зв'язного мовлення через слухання казки, переказування, мовленнєву творчість.

Ось чому вже багато років казка стала вірним помічником у навчально-виховному процесі молодших школярів, а театр (ляльковий і драматичний) поповнив основні атрибути класної кімнати. Так на уроках української мови дидактичні казки зайняли головне місце у вивченні програмового матеріалу. До кожної мовної теми були створені авторські дидактичні казки: Наприклад, 2 клас. Тема: Мова і мовлення – „Зайчик у школі”. Тема: Звуки і букви. Алфавіт – „Як звірі вивчали мову букв”, „Алфавітна галявина букв”. Тема: Правопис – „Як здійснилося бажання Білочки”, „Як Білочка навчилася грамотно писати словникові слова”. Тема: Частини мови – „Де живуть слова”. Тема: Речення – „Як звірята навчалися будувати речення”. Тема: Текст – „Як лісові учні знайомились з текстом”. Зміст казок вміщує той програмовий матеріал, яким потрібно оволодіти в межах певного класу. Протягом року, навчаючись за допомогою казки, учні активно залучаються до творчої роботи: переказують, інсценізують, створюють малюнки до казок із кодуванням на ньому теоретичного матеріалу, роблять перші спроби вносити свої зміни у зміст казок. У 3 класі учні вже починають створювати власні казки до вивчаючого матеріалу, виконуючи такі завдання: доповніть казку „Як звірята навчалися будувати речення” новою інформацією про роль слів у реченнях на основі власних спостережень за ними; порівняйте зміст вашої казки і казки вашої ровесниці (у ньому введений матеріал третього класу). Що спільного і що відмінного у ваших казках; розгляньте малюнок, як слова з будиночка „Дієслово” допомагають Жучкові називати його дії, які він виконує і т. д.

Приймаючи вже більше 30 років першокласників, я завжди стикалася із проблемою їх різнорівневої підготовки (нині, в умовах несистемної охопленості дошкільної освіти, ця проблема особливо стає виділятися). Використовуючи диференційований підхід за рівнем готовності дітей, я стала помічати зниження мотивації до читання у дітей, які читають. Не сприяло це і більш швидкому і безболісному навчанню дітей, які ще не навчилися читати до школи. Різнорівневі

читацькі уміння першокласників (одні учні уміють читати, інші – читають окремими складами, а частина учнів – знають лише букви) гальмують процес навчання читати, так як процес навчання письма не дає можливості швидше просуватися у вивченні письма букв. Формування уміння писати для шестирічних першокласників є дуже складним процесом. Нерозвиненість кисті руки та дрібних м'язів пальців роблять процес навчання правильного, каліграфічного письма тривалим.

Саме тому виникла необхідність випередження процесу читання над процесом навчання письма у період навчання грамоти. Переді мною постало питання, як змістовно модернізувати процес навчання читати і писати. Дуже цінними стали у розв'язанні даної проблеми роздуми Василя Олександровича та результати його досліджень щодо навчання грамоти: „...Якою важкою, втомливою, нецікавою справою стає для дитини в перші дні її шкільного життя читання і письмо, як багато невдач буває в дітей на тернистому шляху до знань – і все від того, що навчання перетворюється на суто книжну справу. Я бачив, як на уроці дитина напружує зусилля, щоб розпізнати літери”, і „...як легко запам'ятовують діти літери, складають з них слова, коли це заняття осяяне якимось інтересом, пов'язане з грою” [1, с.76]. Тому Василь Олександрович, вивчаючи з дітьми літери, виплітав їх із стеблинок трави та малював на піску. Кожна буква їм щось нагадувала. Наприклад, у літері Ж вони могли побачити жука-невдачу. Практичні спостереження видатного педагога за навчанням письма шестирічних першокласників підтверджували правдивість його думок: „За кілька місяців пішов на урок до тих самих дітей, у яких вчителька бідкалась: важко з читанням. І як розцвіли їх обличчя, коли вони вивчали букву Ж” [1, с.78]. Тому висновок В.О. Сухомлинського: „Діти повинні жити в світі гри, казки, малюнка фантазії, творчості. Цей світ повинен оточувати дитину і тоді, коли ми хочемо навчити її читати і писати. Навчання грамоти треба тісно пов'язувати з малюванням” [1, с.79]. Він був переконаний, що „творчість починається там, де ... дитина виражає свої почуття” [3, с.384].

Ось чому я вже багато років стала використовувати дидактичну казку у період навчання грамоти. Практика показала, що вона здатна розвантажити навчальний процес, стимулювати мовленнєву творчість шестирічних першокласників через слухання, складання та інсценізацію казок. В таких умовах учнівська діяльність, їх творчість стає могутнім засобом урізноманітнення навчання через малювання і ліплення, виготовлення авторських міні-книжечок, проведення нетрадиційних уроків. У навчальному процесі казки, виконуючи **організаційні, змістовні, контролюючі, мотиваційні** функції, допомагають викликати підвищений інтерес до навчального матеріалу, сприяти кращому запам'ятовуванню вивчаючого матеріалу, своєчасно виявляти прогалини у знаннях.

У цей період казка також здатна об'єднати всіх учасників навчального процесу мотиваційно, а потім дати можливість творчому вогнику, який запалила вона, зацікавити навчальним процесом вчитися читати або удосконалювати читацькі навички. Наприклад, на уроці навчання читати діти всі разом слухають казку „Співуча галявина”, а потім розділяються на такі види робіт: учні, які не вміють читати – вивчають букви; учні, які вміють читати – у книжечках з найвідомішими дитячими казками виконують певні завдання із відповідними буквами (знаходять їх, підкреслюють, придумують про них казки), інсценізують прочитану казку або переказують.

Співуча галявина

Жила у лісі Мудра Сова. Всі її знали як особливу пташку, тому що вона відрізнялась своєю уважністю, мудрістю, розумом і бажанням усім робити добро.

Ось одного разу, пролітаючи у лісі над галявиною, вона почула незвичайні звуки, яких ще не чула. Мудру Сову зацікавили ці звуки. Вона прислухалась уважно і почула такі звучання: а-а-а, е-е-е, и-и-и, і-і-і, о-о-о, у-у-у. Ці звуки були голосними, протяжними і ніжно-мелодійними, схожими на пісеньки. Сова стала за ними повторяти це приємне звучання.

- Таким мелодійним пісенькам потрібно обов'язково навчити моїх маленьких школяриків, – промовила Мудра Сова.

На другий день у Лісовій школі Сова познайомила звірят із голосними пісеньками а-а-а, е-е-е, и-и-и, і-і-і, о-о-о, у-у-у.

Проспівавши мелодійні пісеньки, маленьке Зайченятко підняло лапку і промовило:

- Порадьте мені, будь ласка, як не забути ці пісеньки вдома заспівати мамі.

Всі інші звірятка і собі дружно попросили такої ж поради.

Сова, довго не думаючи, промовила:

- Ви ці звуки зобразіть на малюнку у вигляді таких фігурок: А, Е, И, І, О, У.

Звіряткам сподобалась така цікава порада Мудрої Сови, тому що вони це й любили малювати. І ось у їхніх маленьких зошитах з'явилися незвичайні замальовки фігурок, якими звірята позначили вивчені пісеньки звуків. Вдома, дивлячись на ці малюнки, звірятка співали батькам вивчені мелодійні пісеньки.

Казка також допомогла по-іншому підійти до навчання письма, використавши можливості генетичного методу.

Як звірята навчилися красиво писати

На галявині гралися звірята. Раптом Білочка знайшла дуже красиву квіточку з незвичайними пелюсточками. Ніхто із звірят не знав, що це за квіточка, але всіх вона дуже зацікавила.

Звернулися вони за порадою до Мудрої Сови, і та їм пояснила:

- Ця квітка чарівна, тому що вона здійснює всі бажання.

Зраділи звірята. Кожен уявив, що квітка допоможе виконати їхнє бажання і вони матимуть у себе хто іграшку, хто морозиво, хто цукерки, хто

Але їх мрії зупинила Сова:

- Здійснитися ваші бажання можуть лише тоді, коли ви їх запишете на листочках красиво і охайно.

Звірята від подиву вигукнули:

- Але ми не знаємо букв, як же ми запишемо слова?

Сова заспокоїла звірят:

- Не хвилюйтеся. Я вас навчу красиво і правильно писати. Тоді ви зможете усі ваші найзаповітніші мрії записати і вони зможуть здійснитися.

Звірята дуже хотіли, щоб здійснилися їхні мрії. Тому відразу вирішили стати учнями Мудрої Сови.

Урок розпочався біля незвичайного дерева. Сова пояснила:

- Ось перед вами дерево із чарівними листочками. На кожному з них букви, які дуже подібні у своєму написанні. Вибирайте спочатку листочок з буквами, які найлегше писати і я навчу вас красиво писати.

Стали звірята старанно переписувати букви у свої маленькі зошити і запам'ятовувати їхні назви. Так вони вивчили всі букви, а з ними навчилися записувати слова. Через деякий час звірята змогли записати на листочках свої побажання.

Так в казках створюється казковий світ, у якому вивчаючий матеріал „оживає” у вигляді живих героїв, яких навіть можна намалювати. Такі казки відповідають віковим особливостям молодших школярів, адже казкові герої звірят є улюбленими персонажами багатьох казок.

В структурі уроку казка може займати найрізноманітніше місце. Це може бути урок-казка або урок з елементами казки на будь-якому етапі уроку.

Наприклад, урок-казка „Співуча галявина” побудований на ознайомленні учнів з новим матеріалом: голосні звуки та позначення їх буквами А, Е, І, І, О, У. Учні слухають казку, малюють звуки у вигляді істоток-букв і вивчають їх. Така діяльність учнів сприяє підвищенню їх уваги, мотивації, підвищує рівень позитивних емоцій, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Наведу приклади окремих етапів уроків з елементами казки.

Етап мотивації навчальної діяльності. Вивчення звука Б розпочинається слуханням казки.

Якось звук Б попав на співучу галявину звуків і був приємно здивований як вони голосно співають: а-а-а, е-е-е, и-и-и, і-і-і, о-о-о, у-у-у. Як не намагався він так само проспівати почуті пісеньки, нічого в нього не виходило. Чути було одне бубоніння: б-б-б-б-б. Тоді звук Б вирішив попросити у голосистих звуків допомогти йому навчитися так голосно співати, як і вони це роблять. Голосисті звуки із задоволенням це зробили: вони швиденько підбігали до звука Б, і разом заспівали такі пісеньки: Ба- Бо- Би- Бі- Бе- Бу.

Етап закріплення вивченого матеріалу. Під час вивчення письма букв с, С, о, О пропонується учням послухати казку про них та дається завдання „оживити” їх, намалювавши у вигляді істоток (малюнок букв учні виконують у міні-книжечці „Галявина букв”).

Букви с, С, о, О жили дружно на пелюсточці квіточки, тому що вони любила красу. Букви зовні були між собою схожими. Всі букви їх поважали за доброту і гостинність. Якщо інші букви приходили до них в гості, то всі захоплювалися їх красивою домівкою. У букв с, С, о, О завжди приємно бувати.

Власна міні-книжечка стає для учнів результатом їхньої творчої діяльності. Дивлячись на малюнки букв, учні придумують власні історії про вивчені букви. Так у процесі складання казок діти вчать передавати емоційні образи, створені уявою не лише за допомогою слів, а за допомогою малюнків.

Етап повторення вивченого матеріалу. Під час читання складів БА, БЕ, БИ, БІ, БО, БУ учням пропонується пофантазувати і скласти власні історії із життя звука Б і звуків А, І, О, Е, І, У.

Отже, зробимо такий висновок: ідеї Василя Олександровича Сухомлинського допомагають період навчання грамоти зробити оригінальним і ефективним засобом всебічного творчого розвитку молодших школярів. Дитина дійсно може вчитися граючись, а не вчиться, а потім

грається. Наявність образів у вигляді казкових героїв допомагають ефективно працювати клітинам дитячого мозку. Емоційне піднесення під час слухання, складання казки допомагає шестирічному першокласнику легко запам'ятовувати новий матеріал і викликає інтерес до навчання.

Аналіз досвіду застосування казки у період навчання грамоти дає можливість зробити такі висновки:

- навчальна діяльність стає для шестирічного першокласника особистісно значимою, якщо включає гру, казку, фантазію;
- створюються всі умови для застосування учнівської творчості, яка стимулює пізнавальний інтерес;
- казка здатна об'єднати учнів однією цікавою роботою та розвантажити, полегшити навчальну діяльність першокласників;

Використовуючи багато років казки, ігрову діяльність, переконавшись, що доцільно створювати такі умови для її ефективного використання:

- використовувати дидактичні казки та гри в навчально – виховному процесі системно і цілеспрямовано (О.Я.Савченко вважає що, „...не з'явиться „школа радості” під впливом миттєвих емоцій дітей, час від часу проведеної гри або цікавої розповіді учителя. Сприятливі зовнішні умови дають лише імпульс до яскравих емоцій і почуттів. Взаємовплив зовнішніх і внутрішніх умов (власна активність дітей) породжує позитивні емоції, радість пізнання [6, 158]);

- зміст дидактичної казки має узгоджуватися із провідними завданнями програми для початкової школи, бути цікавим, захоплюючим та відповідати віковим особливостям дітей;

- органічно поєднуватися із змістом конкретного уроку та відповідати темі, меті, завданням уроку;

- гра-драматизація повинна поєднуватися з іншими діяльностями дітей;
- об'єм тексту казки має бути невеликим, чіткі відносини дійових осіб;
- барвистість мови; точність, ясність, лаконічність, виразність мовлення; наявність діалогів та яскравих образних виразів;

- використовувати казки, як ігрову форму навчання, на різних етапах уроку та підходити до творчого використання структури уроку заради правильного та ефективного використання казок.

Підсумком багаторічного дослідження, у полегшенні оволодіння процесами навчання читати і писати, стало розроблення програми навчання грамоти, у якій передбачене глибоке, цілеспрямоване і системне використання дидактичної казки. На уроках навчання читати програма розв'язує завдання підтримати інтерес до читання у читаючих дітей та швидше навчити читати інших дітей через випередження процесу навчання читати над процесом навчання писати, максимально враховуючи вікові особливості першокласників.

Враховуючи фізіологічні особливості дітей (слабкість моторики руки), програма пропонує засвоєння написання літер за принципом – від легкого до важкого. Для цього написання букв українського алфавіту проводиться за генетичним методом: букви алфавіту поділені на групи, написання кожної з яких відбувається на основі утворення кожної наступної групи шляхом приєднання нового елемента до попередньої групи букв. Таким чином виконується завдання у полегшенні процесу письма букв, враховуючи вікові особливості шестирічного першокласника.

Отже, багата педагогічна спадщина видатного вченого Василя Олександровича Сухомлинського – джерело педагогічних надбань, великий резерв для удосконалення якості навчання в сучасній початковій школі та можливість зробити навчання молодших школярів радісною діяльністю.

Список використаних джерел та літератури:

1. Сухомлинський В. О. Серце відаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 3. – С. 15, 36, 68, 76–79.
2. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 2. – С. 479.
3. Сухомлинський В. О. Павлицька середня школа / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5-ти т. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 4. – С. 384.
4. Сухомлинська О. В. Ідея свободи у поглядах В. О. Сухомлинського / О. В. Сухомлинська // Початкова школа. – 2005. – № 9. – С. 1–19.
5. Коломійченко О. В. О. Сухомлинський у контексті сучасної дійсності / Ольга Коломійченко // Початкова школа. – 2009. – № 9. – С. 1–2.
6. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах / О. Я. Савченко. – К. : Магістр-S, 1997. – 256 с.

Анотація

М.И.Кальчук

Дидактическая сказка на уроках обучения грамоты: с опыта использования идей Василия Александровича Сухомлинского

В статье раскрывается подход содержательной модернизации периода обучения грамоты через занимательные формы работы с использованием дидактической сказки и обучение письма за генетическим принципом.

Ключевые слова: дидактическая сказка, интерес, радость творчества, генетический метод обучения письма.

Summary

M.I.Kal'chuk

Didactic Tale at the Lessons of Teaching Literacy: from the Experience of Usage Vasyl' Oleksandrovych Sukhomlyns'kyi's Ideas

The approach of substantive modernization of the period of teaching literacy through entertaining forms of work using didactic tale and teaching writing according to the genetic principle have been revealed in the article.

Key words: didactic tale, interest, joy of creativity, genetic method of teaching writing.

Дата надходження статті:

„4” червня 2011 р.

УДК 371.13

К.А.КАПЛУНОВА,

викладач

(м.Миколаїв)

В.О.Сухомлинський про формування колективних взаємин у дітей старшого дошкільного віку

У статті розкриваються й узагальнюються погляди видатного педагога В.О. Сухомлинського на формування колективних взаємин у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: формування, колектив, взаємини, старший дошкільний вік.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Нова парадигма освіти ХХІ століття зорієнтована на людину нової культури, на формування творчої самореалізації та розкриття її потенціалу.

Колективні взаємини дітей старшого дошкільного віку, активізація закладених природою здібностей і задатків сприяють умінню самоорганізуватися, виявляти творчу активність, ініціативність, оригінальність у різнобічних колективних взаєминах. Саме творчий підхід до справи є однією з умов формування у дітей старшого дошкільного віку колективних взаємин. Велика увага надається цьому питанню в державних документах, що стосуються освіти оскільки формування колективних взаємин дітей дошкільного віку є актуальною проблемою сучасності.

Проблема формування колективних взаємин у дітей старшого дошкільного віку знайшла широке обґрунтування в Законі України „Про дошкільну освіту”, в Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні.

У нашому суспільстві колективні взаємини характеризуються дружнім співробітництвом, взаємоповагою, піклуванням людей один про одного, взаємодопомогою.

За В. Сухомлинським, людину потрібно виховувати, орієнтуючись на майбутнє, враховуючи об'єктивні соціальні тенденції, моральні цінності суспільства. Саме тому педагоги повинні мати чітке уявлення про суспільний ідеал, ідеал особистості в ньому та про їх взаємостосунки.

Формування колективних взаємин треба починати з дошкільного віку. Дошкільники тільки тоді будуть ставитися до інших з розумінням та повагою, коли відчуватимуть повагу і розуміння до себе. Доброзичливі взаємини з вихователем, який є авторитетною для дошкільників людиною, мають дуже важливе значення для соціального розвитку особистості.

Аналіз досліджень і публікацій... Шляхи формування дитячих взаємин розглядали Р. Жуковська, О. Киричук, О. Кульчицька, Т. Маркова, Л. Пенєвська, Т. Репіна, В. Сухомлинський.

У пошуках ефективних засобів виховного впливу часом забувають про взаємини, які природно виникають між педагогом і вихованцем. А саме зміст і характер цих взаємин має вирішальний вплив на формування особистості дитини.